Мирек Чейка (Бърно, Чехословакия)

„БЪЛГАРСКИ ЕЗИК" У ЯН БЛАХОСЛАВ

Ян Блахослав (1523—1571) — един от най-значителните чешки хуманисти и непосредствен предходник на Ян Амос Коменски — обръща специално внимание на славянските езици и тяхното развитие. В своята *Чешка граматика* (1571) в раздела *De dialectis* той дели славянската езикова територия на три диалекта: чешки, словенски (slovenský) и полски. Терминът *slovenský dialekt* според него е общо означение за днешния словашки език и за всички южнославянски езици: „Вторият диалект е словенският, към него се присъединяват говорите на различните хървати, които живеят в Унгарската земя чак до Константинопол, оттам чак до Венеция във Влашко (Италия) и още по-нататък, част от тях са в Африка, зад морето, което се нарича Mediterraneum."[1]

Главата *Slovenský dyalectus* започва с думите: „Някои смятат, че думата „slovenská řeč" (славянски език) е генерална, сумарна, съдържаща в себе си всички различия и споменатите вече диалекти, и според това (схващане) делят славянския език между чехи, поляци, хървати, руси и т. н. Други искат да вместят всички тези езици в думата „bulharská řeč" (български език). А други търсят други думи за целта. Филип Меланхтон наричаше чехите, словаците и т. н. Хенети (Heneti). Аз не искам твърде да оспорвам, нито да потвърждавам полемически, че славянската реч е източник и извор на другите диалекти на нашия език, нашироко разпространен в далечни страни; но какво смятам най-близко до истината — просто ще кажа, че нямаме такава дума, в която напълно да се включват всички диалекти и различия или различни говори на нашия език."[2]

Този пасаж е свидетелство за славянския езиков партикуларизъм на Ян Блахослав. Той показва, че хуманистът-филолог се дистанцира от употребата на прилагателното *slovenský* с вариант *slovanský* (днес — „славянски") като родово понятие, включващо видовите понятия, означавани с прилагателните *чешки, полски, хърватски, руски* и т. н., и експлицитно ограничава обема му до южната група на славянските езици в днешния смисъл на думата, включвайки в нея и словашкия език. Той отхвърля и останалите термини, претендиращи за единно назоваване на славянската общност.

Като се абстрахираме от възгледа на Ян Блахослав по този въпрос, в цитирания пасаж най-интересно е обстоятелството, че той посочва като общоизвестна употребата на термина *bulharská řeč* (български език) като общо название за всички славянски езици. Това несъмнено показва, че континуитетът на старобългарската езикова традиция като традиция на общ (литургичен, евентуално книжовен) език за всички славяни, регистриран в чешките земи още от т. нар. Кристианова легенда от X в.,[3] е бил все още жив в Средна Европа през XVI век.

---

[1] Jan Blahoslav. Gramatika česká. fol. 347b. Rukopis uložen ve Státní vědecké knihovně v Brně. sign. Rkp 114.

[2] Ibid., fol. 350b/351a.

[3] J. Ludvíkovský (editor). *Kristiánova legenda.* Praha, 1978, s. 13; srov. R. Večerka. Slavistický příspěvek k latinské legendě Kristiánově. — Slavia 45, 1976, 132—136.